

Eettiset kysymykset kuntoutuksessa

Meri Pekkanen, vastaava toimintaterapeutti
Helsingin kaupunki

Helsinki

Mitä kuntoutus on?

- Maksajilla usein eri käsitys kuin kuntoutusalan ammattilaisilla
- Käsitys kuntoutuksesta voi olla kapea ja tasapäistävä, myös ohjeita tulkitaan kirjavasti
- Mitä kuntoutuksella tavoitellaan?
- Toimintakyvyn edistyminen vs. ylläpitävä kuntoutus
- Muistikuntoutus ja muut etenevät, parantumattomat sairaudet
- Laitoskuntoutus vs. kuntoutus omassa toimintaympäristössä
- Henkilöstörakenne kuntoutuspalveluissa usein historian ”värittäjä”
- Johtaako kuntoutusta kuntoutusammattilainen? Ovatko kuntoutuksen asiantuntijat mukana palveluiden suunnittelussa?
- Kenen arvopohja ohjaa kuntoutuksen kohdentumista?
- Luottamussuhteen rakentuminen ja verkostotyö vaatii aikaa

Kuka kuntoutusta saa?

- Veronmaksajien rahat → mikä vaikuttavin kohdennus ja kuinka paljon?
- Oikeudenmukaisuus vs. tasapuolisuus
- Kuntoutuspalveluihin ohjautuminen epätasa-arvoista – kuntoutuksen tarvetta ei aina tunnisteta (mm. maantieteelliset erot)
- Välttämättömyys ja kohtuullisuus (vammaispalvelulain periaate)
- Asiakas palvelua varten vai palvelu asiakasta: tarvelähtöisyys ei toteudu, palvelut rajattu usein liian tiukasti
- Ikäraajat, elämäntilanne, asuinkunta (esim. yli 65-vuotiaat, työssäkäyvät vs. työttömät)
- Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki diagnoosilähtöisiä reaalimaailmassa
- Maksullisuus, tiedonsaannin epätasaisuus
- Yksityisten palveluntarjoajien halu ylläpitää asiakkuuksia

Kuinka vaikutuksia arvioidaan?

- Kuntoutuksen päämäärä parantaa elämänhallintaa ja vahvistaa toimijuutta → miten arvioidaan?
- Vaikutusten ja esimerkiksi kustannussäästöjen arviointi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- Kuntoutuksen vaikutusten arviointiin ei yhtä työkalua
- Fyysisen toimintakyvyn mittaaminen ei riitä
- Jos ihmisellä on paljon taitoja mutta hän ei käytä niitä mihinkään, toimintakyky on huono
- Asiakkaan kokemusta ei vielä rutiininomaisesti pystytä yhdistämään toimintakykymittareiden tuottamaan tulokseen
- Koska laitoskuntoutus on vaikuttavaa?

Koska asiakastyö on haastavaa?

- Väliinputoajat, esimerkiksi aivovamma, joka ei näy päällepäin, tai kehitysvamma, jossa kykyprofiili epätasainen
- Todellinen toimintakyky vaikea saada esiin; kulttuuriset erot ja vaatimukset
- Asiakkaan ja terapeutin erilaiset arvopohjat, esimerkiksi rikollisuus, päihteidenkäyttö
- Vaativat asiakkaat (hyvitys), varakkaat asiakkaat (henkilönostin, rivitalo), aggressiiviset asiakkaat (liukuportaot)
- Shokkivaihe vaikuttaa asiakkaan ja läheisten kokemukseen
- CP-vamma ja spastisuus, lihavuus ja sähkömopo, muistisairaus ja taksimatkat, etenevät sairaudet
- Ristiriidat ammattilaisten, asiakkaan ja läheisverkoston välillä

Apua eettisiin kysymyksiin

- Näyttöön perustuva käytäntö: vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus ovat hyvät lähtökohdat
- Vaikutuksen pysyvyys tai pitkäaikaisuus
- Ihmisen oma motivaatio ja sitoutuminen tärkeää, mutta kuntoutuksella myös velvollisuus tukea ja vahvistaa näitä
- Informed choice → asiakkaan oma mahdollisuus tehdä valintoja
- Ammattieettiset ohjeet
- Työnohjaus, sparraus, parityöskentely, keissikäsittely, mentorit
- Kouluttautuminen ja ammattitaidon kasvattaminen portaittain (esim. Iso-Britannian palkkapolitiikka)
- Systemiset muutokset eli mm. kuntoutuslain uudistaminen toimintakykykuntoutukseksi (lääk. ja sos. kunt.)
- Kuntoutusammattilaiset mukaan palveluiden suunnitteluun